Ч. 322 (13.867). Львів, пятниця 30. листопада 1934. Porto opłacono ryczałtem. РІК LV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло" Львів. — Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Померла людина — не померла ідея!...

Памяті Михайла Грушевського.

ПРОМОВА ГОЛОВИ УНДО Д-РА ДМИТРА ЛЕВИЦЬКОГО НА ЖАЛІБНОМУ ЗАСІДАННІ ЧЛЕНІВ УНДО У ЛЬВОВІ 28. Ц. М.

У Москві, столиці червоної Росії, помер найбільший сучасний українець, перший Президент Української Народньої Республики, професор Михайло Грушевський.

Ця вістка, що важким смутком лягла на серця міліонів українського народу, замешкалих на своїй рідній землі і розсіяних по всьому світі, — не прийшла несподівано. Тривожні погоноски про мучеництво Михайла Грушевського кружляли вже від кількох літ. Відвічний ворог українського народу не міг погодитися з думкою, щоби під його жорстоким режімом міг спокійно жити і вмерти старець, якого ґеній впродовж поверх 40 літ проводив українському народові на науковому, літературному, політичному й організаційному полі, і вів його до щораз більшої сили й щораз кращого розвитку. Вони вивезли Його з серця України — Києва — до серця Московщини — Москви, — кинули у найважчі мешканеві умовини та казали жити з голодових харчевих карток, довели до того що втратив зір і помер після років страждань, як останній нуждар.

А проте величі Його духа вороги Його не вбили і слави Його не притьмарили. Величезну індивідуальність Михайла Грушевського як ученого признав й оцінив не лише наш, але й увесь чужинецький світ. Його „Історія України" та „Історія української літератури" стануть на довгі-довгі літа найкращим джерелом пізнання українського минулого та вказуватимуть дорогу майбутнім поколінням. Колиж мова про значіння Покійного, як громадського діяча, як політика, як провідника нації, — то нині казати про це може ще передчасно: нам сучасним у неоднім справі нелегко забірати голос і тим важче видавати суд про ролю і діяльність такої маркантної фігури, як Михайло Грушевський, у найбільш бурхливих часах революції. Фактом є, що Він був тим, який зосереджував довкола своєї особи і тих, які славили Його, як сподвижника нації, і ті, які бачили в Ньому винуватця всіх наших невдач.

Але й уже сьогодні можна ствердити деякі факти, які не підлягають ніяким сумнівам та які кидають яскраве світло на могутню духом хоч дрібну тілом постать Михайла Грушевського.

Такою безспірною правдою є те, що Він не тільки свою працю і своє трудяще життя присвячував свому народові, але й просто з етнографічної маси творив свідому новітню націю, організував її своїм організаційним хистом, консолідував і робив підметом своїх прав і своїх змагань. Безспірною історичною заслугою Грушевського є духове з'єднення Наддніпрянщини з Наддністрянщиною. Сотки літ тривала духова прірва між цими частинами української землі і народу. Нитки зближення навязували і Кирило-Методіївські братчики і Куліш і Драгоманів, могутнім помостом було українське письменство з „Кобзарем" на чолі, але щойно від часу, коли у 1894 році переїхав до Львова Михайло Грушевський, зумів він затерти ті ріжниці, які казали ділити один нарід на „ми" і „вони". Михайло Грушевський не тільки організує тут, у Галичині, на модерний лад Наукове Товариство ім. Шевченка, не тільки основує модерний літературний журнал „Літературно-Науковий Вістник", в якому скупчує всі найкращі літературні сили з Великої України і Галичини, і в тому журналі та поза ним, своєю науковою і публіцистичною діяльністю, сам і з численним гуртом своїх учнів і співробітників, перебудовує світогляд тодішнього галицького громадянства і з „тирольців сходу" формує свідому своєї місії націю. Він дає також почин та сам стає головним промотором до першої модерної галицької національ-демократичної партії. У 1905 р. Михайло Грушевський мав вже два постійні осідки побуту і праці: Київ і Львів — бере у свої руки керму всього культурного життя нації по обох сторонах кордону і персоніфікує своєю особою єдність нації.

Його надзвичайне почуття громадського обовязку і просто вимкова політична активність та сміливість виявилися у цілій ширині щойно у переломовому році 1914. Він перебуває тоді в Австрії, але інстинктовно відчуває, що вибух світової війни це початок історичних подій, які вимагають Його присутности там, на рідній землі, скованій воєнним режімом московського царизму. Здає собі знаменито справу, що наражується на переслідування, а проте іде туди — на заслання. І на засланні не кидає наукової праці, щоб у перших революційних днях 1917 року явитися на Україні та перейняти керму революційно-визвольницького руху. Можна ріжно глядіти на той найактивніший період Його політичної діяльности на становищі голови Української Центральної Ради, як українського революційного парляменту і фактично за становищі президента Української Народньої Республики. Одні твердять, що Михайло Грушевський не доріс був до тої ролі, що надто потурав доктринам, що замало дбав про надрядність свого становища і замало енерґії проявив, щоби зберігти престіж провідника всього визвольницького руху без огляду на партії і ґрупи. Інші знову просто утотожнюють весь визвольницький зрив в Його особою і твердять, що колиб не було Михайла Грушевського — не булоб і того зриву, а колиб і був, то швидко був би під натиском соціяльно-революційної стихії заломився. Фактом є, що Михайло Грушевський стояв на чолі визвольницького руху, що вибух після поверх 200-літньої найстрашнішої неволі, після кількох літ виснажуючої війни, в умовинах, які накидали одночасно боротьбу за національні права і соціяльні, та які казали одночасно вести війну з національним ворогом і протиставитися розкладовим соціяльним гаслам. Хто бачив тоді ту шалену розруху, ті маси рідного і чужинецького воюцтва, опанованого тільки одною думкою: мерщій вертатися до дому і самочинно ділити панську землю та полагоджувати свої місцеві порахунки, хто бачив ту небезпеку, що Україна могла втопитися у хаосі й анархії, той тільки може доцінити факт історичної заслуги Михайла Грушевського, що він зумів авторитетом свого імени і своїм політичним розумом зупинити перед анархією розгнуздані маси та влити їх у державницьке річище. Тільки одинокий на Україні Михайло Грушевський міг перевести у тих часах Центральну Раду від 1-го до 4-го Універсалу тільки Він один міг був довести до Берестейського Миру, тільки Він один вмів зберігти гідність у моменті розгону Центральної Ради. Йому тільки треба завдячувати, що після тої організаційної підбудови, яку поклала під українську державність Центральна Рада, міг втриматися і період гетьманату і Директорії, Йому ми завдячуємо у першій мірі, що могла повстати безперервність державницької традиції від 1917 року, Йому завдячуємо ми і наші нащадки той запал до визвольницької боротьби, без якого неможлива боротьба.

Врешті третім великим моментом у житті Михайла Грушевського є поворот Його у 1924 році на Совітську Україну. І знову ріжні люди ріжно той Його крок коментують. Дехто добачує у ньому навіть пониження Його особи і колишнього Його високого офіціяльного становища, бачать у тому кроці признання совітської влади і режіму та заперечення попередньої діяльности. У 1922 і 1923 рр. мені припала була честь співпрацювати разом з Покійним у Комітеті Допомоги Голодуючій Україні у Відні і я мав тоді нагоду часто з Ним стрічатися та розмовляти на тему Його задуманого повороту на Україну. Грушевський здавав собі знаменито справу, що на Совітській Україні не матиме спокою, що совітська влада не вибачить Йому ані Його попередньої діяльности ані не глядітиме крізь пальці на Його дальшу працю. А проте Він уважав, що Його місце там, серед рідного народу. Що Його обовязком працювати для народу серед усяких умовин і що Його праця буде на добро не совітській владі, а рідному народові. Що обовязком національного провідника — ділити з народом його долю і недолю, дні слави і пониження.

Помер Михайло Грушевський, та не померла Його ідея. Вже не кількох учеників, а 40 міліонів свідомого народу перейнятих Його духом і жде тої хвилини, щоби там, у вільному Києві, столиці вільної України, віддати поклін великому свому провідникові, що ввесь свій вік присвятив визвольницькій національній ідеї і згинув за неї мученицькою смертю.

Не маємо нині змоги взяти участи в Його похоронах, але ціла Галицька Земля схиляє нині низько голову перед великим Покійником і леліє надію, що вже в недовгому часі спомяне Його таким словом, з такими почестями, які належать керманичеві Нації.

Рада церков у справі голоду на Україні.

НЮ ЙОРК, 9-го листопада. (Вл. кор.) Вчора відбулося засідання ради орґанізації, знаної під іменем „Church Peace Union" — „Союз церков для мира". До неї належать головні релігійні орґанізації в Злучених Державах. Запрошено також і представника Українсько-Католицької Церкви, о. Петра Понятишина. Предметом нарад була справа голоду на Україні під Совітами. Притоку до скликання засідання дав д-р Стефан Дуґан, американський журналіст, що переїхав Росію і спеціяльно студіював відносини на Україні минулими роками. Він склав докладний звіт із своїх помічень. Каже, що в р. 1931-32 був знаменитий урожай на Україні. Але вже тоді совітський уряд розпочав безпощадну наґінку на всіх українців без розбору і то з чисто політичних причин. З того почався опісля голод, який дійшов до вершка минулої зими. Уряд оправдував переслідування України спротивом селян віддавати землю до колхозів. На ділі це був лиш викрут, бо урядові йшло про те, щоб цілковито приборкати Україну і не допустити до цього, щоб Гітлер міг мати якийнебудь успіх із своїми плянами супроти України, виложеними Розенберґом у Льондоні. В цьому році голоду нема — говорив Дуґан. Але це не значить, щоб там був добробут. Дають їсти лиш стільки, щоб люди не мерли масово з голоду. Затє Дуґан думає, що від нового року розпічнеться справжній натуральний голод на Україні через посуху минулого літа.

Рада „Союзу церков для мира" рішила зібрати пильно всі безсторонні матеріяли про положення на Україні, щоб бути готовою для відповідної акції, коли мине кілька місяців. Головою „Союзу церков для мира" є д-р Аткінсон, людина бувала по цілому світі, докладно обзнакомлена з жахливим положенням українського народу під теперішню пору.

Англійський світ і українці.

Вчімося англійської мови й культури та навязуймо звязки з англійцями!

Пізнаймо цей англійський світ, який виказує стільки зацікавлення українськими справами. Десятки статтей, а навіть довших розвідок пишуть нині в Англії про українців; повстають навіть осібні гурти, які мають на меті слідкувати за українськими справами, зазнайомлювати широкі круги англійського громадянства з українським питанням. Щож діється з української сторони у відповідь на цей англійський вияв прихильности супроти українців? Чи українські ширші круги стараються принайменше познайомитися з цим великим англійським світом, який виказує стільки симпатії та прихильности до українців?

Пишу ці рядки як прихильник британського світа, з яким зжився і якого навчився високо цінити. Моїм бажанням все було — причинитися хоч у малій мірі до англійсько-українського пізнання, а коли можливо то й до зближення.

В українській пресі нераз пишеться про те, як в Англії зростає зацікавлення Україною, з якою прихильністю пишуть про українців англійські журналісти, як цікавляться українським мистецтвом, але ніколи не стрічав я в українській пресі навіть найкоротшої згадки про те, щоб на українських землях засновано якийсь гурток для пізнання англійської літератури, історії. Чи не надто односторонні ми?

Треба памятати, що зацікавлення англійського світа українськими справами виходить в першу чергу від англійського загалу, від його інтелігенції, а не виключно з якогось „бизнесового" мотиву.

Мені залишився в памяті один малий епізод, який трапився три роки тому. До ново-заснованого Українського Бюра в Льондоні зайшов одного дня старенький священик зі Скотляндії (Шкоції) і признався, що він дуже цікавиться українцями і їх боротьбою за кращу долю. Прийшов до Українського Бюра, щоби дістати англьо-український підручник, щоби він міг трохи підучитися української мови для читання українських часописів і книжок. На жаль, я мусів йому сказати, що такого підручника ще нема. Нема навіть доброго англійсько-українського словника! З тим священиком стали ми опісля великими приятелями і я вистарався для нього (з Канади) уривки з української літератури, переведені на англійську мову.

Знання англійської мови — вже хочби з самого практичного огляду повинно найти трохи більше прихильників між українцями, ніж досі. У наших приватних школах може навіть булоб для дітей корисніше вчитися, як другої мови, англійської замість німецької чи французької? Адже між українцями (за винятком заморських українців і замешкалих в Англії) не найдеться більше ніж кільканацять людей, які володілиб **поправно** англійською мовою та які булиб обзнайомлені з англійською літературою і культурою.

Британський світ може нас стільки навчити, може нам стільки помогти, що булоб гріхом відкидати таку нагоду. А що українців треба ще в богатому вчити, це ми аж надто добре знаємо. Є такі річи, які можна живцем з англійського світа перебрати і приноровити до українського життя і вони принеслиб величезну користь. От хочби „фармерські клюби молоді". Вони поширені віддавна в Канаді. Суперничать вони у плеканні расової худоби, городовини а також уладжують „дебати" на preріжні теми. Ті дебати ведуться у найбільш парляментарний спосіб, вщеплюють у сільську молодь почуття пошани для поглядів противника, вчать вести збори річево і культурно. Тому часто засідають у посольських кріслах фармері, які хоч ніколи передтим не були у парляменті, знають вести діло.

Стараймося запізнати з новітнім англійським письменством, з його найбільшими людьми. Чи багато українців знає твори Томаса Гарді, або Джона Ґалсуорті, чи Джона Мейсфілда або Дж. Уелса? А скільки українців читало твори тих письменників в оригіналі? Здається, небагато.

Пізнаймо і стараймося зближити до тої нації, яка видала найбільших адміністраторів світа, яка витворила тип людини, яку весь світ зве „джентельменом".

При наших освітніх організаціях легко можнаб започаткувати гуртки, які малиб на меті запізнати своїх членів з англійською літературою, мовою, історією. Такі гуртки моглиб опісля увійти в контакт з освітніми гуртками в Англії, моглиб скористати з їх запрохання відвідати Британію і взагалі навязати дружні взаємини. Це роблять інші нації, особливо через свою університетську молодь. Ось недавно, на запрохання університетського товариства міжнародніх взаємин (в Льондоні) відвідував Англію хор німецьких студентів і студенток. Співали старинні німецькі пісні. Признаюся, що українська пісня куди краще зробила би враження. Майже всі хористи говорили поправною англійською мовою.

До пізнання англійського світа багато може причинитися висилка кількох здібних українських студентів до Оксфорду чи Кембріджу. Наладнаються особисті звязки, які колись можуть віддати неоцінені користи для нашої нації. Над цим треба подумати. Не оправдуймо своєї інерції викрутом, що „нема грошей". На деякі цілі гроші мусять найтися.

Отже — коли хочемо, щоб хтось нами цікавився, тоді й ми зацікавімся ним!

Д-р В. Ю. Кисілевський.
(Льондон)

Зближення між Францією і Німеччиною.

ПАРИЖ, 28. 11. ПАТ. „Парі Соар" наводить низку фактів про відпруження взаємин між Францією і Німеччиною. Сюди зачисляє: заяву Гітлера послові Ґоа, примирливу заяву мін. Ґебельса, прихильні настрої комітету трьох у Римі в справі басейну Сари, хід німецько-французьких торговельних переговорів у Парижі, недалекий приїзд до Парижа фон Геса і Рібентропа. Згаданий щоденник пише, що не слід переочувати цих фактів. Настрої дуже прихильні і не слід їх легковажити. Слід використати кожну нагоду, яка служить мирові. Одначе канцлер Гітлер не повинен послугуватися півофіційними політичними комівояжерами, тільки вести офіційні розмови в Женеві та приступити до східного пакту.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА І ПОЛЬЩА.

Прага, листопад 1934.

Ми вже зреферували на сторінках нашого часопису, з яким різким підкресленням звернув увагу у своєму експозе в чехословацькому парляменті міністр Бенеш на чехословацько-польські взаємини і які з них поробив висновки. Не диво тому, що чехословацька преса постійно повертає до тієї теми тим більше, що — теперішня закордонна політика Польщі далі не тратить в сучасному загальному европейському міжнародньому концерті характеру „таємничого Сфінкса", який може принести ще одну несподіванку. До тогож Польща цеж безпосередній сусід Чехословаччини і то такий сусід, який в останньому часі показав, що — спільні шляхи, якими досі оба сусіди ходили, йому вже не підходять.

Зі всіх голосів чехословацької преси, що — торкаються чехословацько-польських взаємин, особливо замітний голос „Народньої Політики", яка впродовж двох чисел дала дуже докладний огляд розвитку цих взаємин від часу перевороту аж по нинішній день. Нам здається, що цей огляд не без інтересу і для нас українців.

Цілий огляд писаний дуже обєктивно. Складається з двох головних частин. Перша частина обіймає добу аж до часу, коли міністром закордонних справ Польщі став Бек.

У часі світової війни політичні інтереси обох народів були розбіжні. Більшість польського народу орієнтувалася на центральні держави, а чехи стояли у своїх політичних змаганнях по боці антанти. На мировій конференції прийшло знову до бою за Тешинсько. Д-р Бенеш виступив рішуче проти обсади Тешинська і підписав відомий компроміс про його поділ. Само вирішення цього питання було понехане великодержавам і його остаточно вирішено без плебісциту. Польща часто закидає Чехословаччині, що в часі боротьби Польщі з большевиками Чехословаччина не перепустила до Польщі транспорту оружжя. Закид цей нічим не оправданий, бо — як відомо — транспорт цей затримали комуністи на Остравщині, а на інтервенцію мін. Бенеша, який тоді перебував у Парижі, чехослов. уряд подиригував цей цілий транспорт через Словаччину. Зрештою такі трудноші з транспортами оружжя були тоді всюди.

Коли польським міністром закордонних справ був Скірмунт, йшла повна співпраця між обома державами. Доказом цього є договір приязни з 1922. р. та візита Скірмунта в Празі. Дух цієї співпраці виявив себе найкраще у боротьбі за Горішний Шлеськ, яка без допомоги Чехословаччини ніколи не булаб так щасливо скінчилася для Польщі. Відтак у Женеві мін. Бенеш так заступався за Польщею, що аж зразив собі Льойд Джорджа. Ще більше правильна співпраця обох держав почалася 1923 р. і тривала далі і за міністрування Залеського. Найінтензивнішою була ця співпраця в рр. 1924—25. Дня 19. квітня 1925. мін. Бенеш відвідав Варшаву і тут підписав приятельський договір. Доказом співпраці і приятельських взаємин цього часу є співпраця при пакті Льокарна та той факт, що Чехословаччина зріклася місця в Раді Союзу Народів на користь Польщі.

1927 р. почав уже у взаєминах між Польщею й Чехословаччиною проявлятися деякий холод, а вслід за цим і виразна здержливість. І так напр. Польща, яка ніколи не ратифікувала тріянонського миру, не виявляла ніякого заінтересування в справі „аншлюсу" і мовчала, коли в 1931 р. була зроблена спроба німецько-австрійської митної унії.

Зовсім змінилися взаємовідносини між Польщею і Чехословаччиною з моментом коли поль

Починають писати правду про нужду в Росії.

НЮ ЙОРК, 9-го листопада. (Вл. кор.) Сьогоднішній „Сан" приносить спеціяльну безіменну бездротну телеграму з Москви про несподівану новість: совітські ґазети почали отверто писати про жахливі відносини між робітничим населенням. „Рабочая Москва" нпр. пише про життя 43-ох людей в одній кімнаті величини 30 квадратових стіп біля фабрики деревляних виробів під Москвою. „Ґудок", орган залізничників, пише про життя 140 робітників донецької залізниці в двох холодних бараках з подіравленими дахами. „Легкая Індустрія" пише про відносини між робітницями в шовковій прядільні „Красная Роза" біля Москви. Там живе 20 родин в одній пивниці без ніяких вигод. На одну жінку впала стеля в часі сну. „Молот" у Ростові над Доном пише про життя студентів вищих шкіл. Вони мали також бараки до спання. Із загального числа 1,100 студентів лишилось лише 238, всі інші втікли, найняли собі кватири, але мусіли чахнути з голоду, бо не стало гроша на харчі. В іншому бараці на 228 студентів є лише 87 коців до накривання. Господар бараку все пяний і позабирав гроші на коци для себе. В одній підміській секції в Одесі живе 35.000 робітників без води, світла, топлива і не мають навіть при чому зварити харчів.

Допис каже, що совітська преса ще ніколи так отверто не писала про нужду серед населення. З того здогадуються, що совітський уряд хоче тепер поважно занятися направою відносин.

Здавили революцію.

САНТІЯҐО, 28. 11. ПАТ. Урядові війська здавили революцію в Перу й арештували понад 200 осіб. Сторожа президента розігнала революціонерів, які хотіли перетягнути на свій бік вояків ґарнізону в столиці Лімі, щоби скинути диктатуру президента Деналідеса. Бунт на провінції здавили. Революцію зорганізували комуністи. Президент приказав замкнути пропаґандові бюра всіх політичних партій.

сьóким міністром закордонних справ став Бек. У лютому 1933. р. міністр Бенеш ще правда запропонував особливий пакт приязни, але безуспішно. В тому саме часі дійшло до зміни відносин між Польщею і Францією. Почався бій за т. зв. пакт чотирьох, проти якого теж виступила і Мала Антанта. У звязку з цим прийшов цілковитий зворот у закордонній політиці Польщі. Накінець дійшло до польсько-німецького договору. Вже перед тим, коли Німеччина запропонувала Чехословаччині подібний договір, Чехословаччина заявила Варшаві, що такого договору не заключить без Польщі і без своїх союзників. Вже якийсь час перед підписанням польсько-німецького договору почалася з боку польської преси, і то навіть тої, що стоїть близько міністерства закордонних справ, відома кампанія проти Чехословаччини, а відтак прийшли теж відомі протичеські маніфестації в Польськім Тешині, а накінець виділювання чехословацьких горожан із Польщі.

Чехословацький уряд виявив охоту до приятельської дискусії, але Варшава цю пропозицію відкинула, як також відкинула проєкт арбітражу, доводячи, що це лише льокальний конфлікт. У міжчасі виринула концепція т. зв. Східного Пакту. Чехословаччина є за пактом, а Польща проти, мотивуючи між іншим це своє нелеґальне становище тим, що не може взяти на себе ніяких зобовязань супроти Чехословаччини, акщо йде про т. зв. дунайську проблему. Доказом розбіжности шляхів політики обох держав треба вважати теж візиту Ґембеша у Варшаві і то саме в тому часі, коли в Білгороді хоронили вбитого короля Олександра.

Цілий цей огляд кінчиться заявою, що Чехословаччина нічого від Польщі не жадає й жадати не буде. В справах польської меншини Чехословаччина готова переговорювати колиб то не було, але приймаючи, що це станеться або на основі підписаних договорів або дипльоматичним шляхом на основі „реципроцити" Чехословаччина готова теж приняти кожне міжнародне рішення. Для чехословацької меншини в Польщі жадає Чехословаччина лише мінімальних концесій. Свого проєкту вічної приязни не відкликує, але не робить цього зі страху, а лиш тому, що здає собі як слід справу з постійних спільних інтересів обох держав. Чехословаччина має чисте сумління і хоче знати, чи і коли кожна держава піде своїм шляхом, або чи Польща хоче продовжувати нинішній стан взаємовідносин. При вирішуванні спірних питань Чехословаччина не хоче виходити зі становища престіжу, але мусить гідно боронити достойности своєї держави. *М—н.*

Діяльність Михайла Грушевського.

II.

Як публіцист Грушевський часто виступав і в російській пресі, відколи загальні умовини тої преси дали можливість трактувати українську справу. З р. 1905 друкував він свої статті в таких часописах, як „Сынъ Отечества", „Наша Жизнь", „Страна", „Кіевскіе Отклики", „Рѣчь", „Русскія Вѣдомости". Ближчу участь приймає він у виданнях, що мають на цілі знайомити російське громадянство з українською справою, як „Украинскій Вѣстникъ", що 1906 р. виходив у Петербурзі, та „Украинская Жизнь", що з 1912 до 1917 р. виходила у Москві. Російські статті його до 1907 р. вийшли окремою збіркою — „Освобожденіе Россіи и украинскій вопросъ", — збірник містить інтересні та ріжносторонні відомості в українській справі. В капітальному виданні Кастелянського „Формы національнаго движенія" уміщено дві загального змісту статті Грушевського в українській справі. Загальний нарис історії українського руху уміщено в брошурі „Украинство въ Россіи, его запросы и нужды" — це окреме видання останніх розділів книжки „Очеркъ исторіи украинскаго народа". Всі ці праці мають на собі печать справжнього публіцистичного таланту та завше з інтересом перечитувались як чужинцями, так і українською публикою.

Р. 1899 Грушевський виступив з великого значіння проектом організації видавничого товариства та й на ділі цей плян справдив, заложивши пайову промислову організацію „Українсько-руської видавничої Спілки". Це видавниче підприємство, в якому Грушевський був директором-розпорядчиком, щось за десять літ видало більш 300 книг, не лише збільшивши продуктивність українського книжкового ринку, але й значно піднявши його літературні якості. В останні перед війною роки деякі видання цього товариства друкувалися в Росії.

Звертала на себе його увагу і справа рідного мистецтва, потягаючи до організації мистецьких сил. Під його впливом та за його допомогою повстало р. 1905 товариство аматорів українського мистецтва.

КРИТИКА ГАЛИЦЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

Як видно, ніодна сторона культурно-національного життя рідного народу не проходила мимо його уваги. Не міг він байдуже ставитися до життя політичного не лише в Росії, але і в Галичині. Активна його участь в політичному житті цієї останньої була недовга, — скоро виявилася глибока прірва загального світогляду політичного між ним та галицькими політиками — однаково як табору опортуністичного, так і радикального. Залишившися на становищі політичного обсерватора, він немилосерно критикував галицьку політику. Виразною памяткою тої критики була збірка частини публіцистичних статтей Грушевського за роки 1909—1911 п. з. „Наша політика", — ця книжечка й досі не тратить свого інтересу й значіння щодо справ галицьких. Ясність та широта політичних поглядів, яскравий публіцистичний талант Грушевського примушували уважливо ставитися до статтей його, які робили враження на громадянство, як голос обєктивного та глибокого політика. В цій незалежності та у високому авторитеті Грушевського і треба шукати головну причину того загострення настроїв проти нього з боку його політичних противників, яких було таки чимало у його — не лише в Росії, але і в Галичині.

І в цій останній, якій віддав він велетенський подвиг ріжнородньої та невтомної праці, створила йому досить противників його критика галицького партикуляризму, який характеризував він терміном „галичанство". Це була ознака специяльно та специфічно галицької політики, перейнятої вузьким провінціялізмом та щодо конечних цілей низькоокої.

КАМПАНІЯ ПРОТИ ГРУШЕВСЬКОГО І ВТРАТА ДЛЯ ЛЬВОВА.

Певну ролю в даному випадку відограла і трохи таки автократична вдача Михайла Сергієвича, коли він, звикши безоглядно проводити своїми ще зеленими учнями, продовжував ту саму лінію поводження з ними й тоді, коли вони вже в колодочки вбилися. Почалося повстання на учителя його вихованців, — найбільш активну ролю прийняли на себе — нині вже небіжчики — І. Джиджора та С. Томашівський, при чому у тій, що розпочалася, війні вживалися засоби, ні в якій війні недозволені. Відносини так загострилися, що полагодити їх місцевими способами не було можливости, тож з Києва їздили до Львова, як миротворці та арбітри, Є. Х. Чикаленко, В. М. Леонтович та В. М. Шемет. По прелімінарних переговорах з М. С. Грушевським та з львівськими громадянами (Левицький, Шухевич та ін.) скликали ширші збори, на які зійшлося з пів сотні людей. Настрій зібраних був дуже неприхильний до Грушевського,— найбільш виступав проти нього Ст. Томашівський. Київські посланці вказували на широкий розвиток діяльности товариства під керовництвом Грушевського, опоненти-ж пояснювали той розвиток зростом енергії самого суспільства. Справу залагоджено лише наполовину. Кампанія проти Грушевського припинилася, але він, з огляду на напруженість відносин, за якийсь час відмовився від головування в Т-ві і виїхав до Києва. Тут він і дім собі збудував, щоб жити постійно.

Чим би не викликаний був відїзд Грушевського зі Львова, ця подія незмінною була втратою для дальшого культурного й громадського розвитку Галичини. Його участь в життї Галичини мала значіння епохальне. — І без тої участи вона не дійшла би до того культурного стану, якого досягла за час перебування там Грушевського. Зокрема Наукове Товариство ім. Шевченка за 15 літ діяльности в нім Грушевського фактично було вже на становищі академії наук. Ті молоді плечі, що в спадщину перейняли на себе завдання, які виконував Грушевський, не в силі були провадити справу так, як її провадила ця надзвичайно енергійна, ініціятивна та многостороння людина

ТЕРПКА ВДАЧА.

Хто багато робить, той мимоволі наступає людям на ноги. Знайшлися покривджені Грушевським і на Україні. До тої кампанії, що провадилась проти нього місцевими елементами у Галичині, прилучилися і деякі українці наддніпрянські.

Михайла Сергієвича всі ті напади дуже хвилювали, він загрожував резигнувати з своєї літературно-публіцистичної праці, і київські земляки були тим дуже занепокоєні. А як у Києві, де частіше перебував він, атмосфера теж досить була насичена неприхильними до його настроями, то з Києва звернулися (здається, через Є. Х. Чикаленка) до мене, щоб взяв я безпосередню участь в санації тої таки досить занечищеної атмосфери — способом літературним. Тоді я написав до „Ради" статтю (здається, під титулом „Теж критика") та другу статтю спонукав написати молодого співробітника Ф. П. Слюсаренка. Розуміється, не догодив цим покривдженому, який після того деякий час дувся на мене.

Взагалі бував Грушевський терпкий у відносинах, коли вбачав непошану чи навіть недооцінку своєї особи. Навіть між нами, не вважаючи на наші давні, щирі й приятельські відносини, виникали часом тертя, що правда, скоро усувалися. Був він, напр. неприємно вражений появою ілюстрованої „Історії України" Аркаса, коли рівночасно вийшла в світ його „Ілюстрована історія України", а що Аркасову книжку редагував В. М. Доманицький, то незадоволення його осіло на цьому останньому: в „Літ.-Н. Віснику" появилися напастливі статті (між іншим стаття художника Ф. Красицького). В черговий приїзд Мих. Сергієвича до Петербурга я з ним рішуче говорив у цій справі, звертаючи увагу на його помилку, якої він допустився своїм несправедливим відношенням до Доманицького. Довго він змагався, а врешті сказав зі звичайною своєю усмішкою та з іскорками гумору в очах:

— Чиж таки я справді не маю права помилятися?

Обидва ми засміялися, і на тому став справі край. Відносини між нами заломилися вже ож з початком революції, а остаточно перервалися по останньому акті його егоцентричної драми — на еміграції. (Докінчення буде.)

Спільна заява в справі мадярсько-югославянського конфлікту.

БУДАПЕШТ, 28. 11. ПАТ. „Дейлі Експрес" повідомляє, що незабаром уряди Мадярщини, Італії та Австрії зложать спільну заяву в справі конфлікту між Югославією і Мадярщиною.

Взаємини Німеччини з Ватиканом.

БЕРЛІН, 28. 11. ПАТ. Велике враження викликала вістка, що папа приняв на спеціяльній авдієнції німецького епископа д-ра Бареса. В останніх часах відбуваються у Римі переговори в справі виконавчих постанов до конкордату. Переговори ведуть зі здвоєною енергією, бо німецький уряд хоче перед плебісцитом у басейні Сари поладнати всі спірні справи. Уряд хоче доказати, що взаємини між Німеччиною і Ватиканом дуже добрі.

Перед зворотом басейну Сари Німеччині.

БЕРЛІН, 28. 11. ПАТ. У Берліні почалися переговори між німецьким урядом і представниками адміністраційної комісії басейну Сари. Темою нарад управильнення взаємин з урядниками на випадок звороту басейну Сари Німеччині.

Заслужений чеський кооператор.

Памяти проф. А. Ранди.

В цьому році Чехословаччина згадує проф. Антоніна Ранду, одного з достойних своїх синів, з приводу століття від дня його народження та двацятиліття від дня його смерти. А. Ранда був визначний правник та його блискучі праці в царині громадянського права та теорії права не тільки забезпечили за ним почесне ймення „батька чеських правників", але й поставили його імя поруч зі світово відомими правниками останнього століття як Савіні, Ієрінг, Гофман, Пфаф та ін.

Й одночасно проф. А. Ранда був великим прихильником кооперації. Його ймення записане золотими літерами в історії чеської міської кредитової кооперації, кооперації системи Шульце-Деліч-Шімачка, переважно для середніх шарів населення. Майже 50 років був він у тісному звязку з кооперативним рухом, що працював для згаданих позичкових кас.

Ще в 1866 році А. Ранда, тоді молодий професор на праському університеті, не погоджувався признати згадані товариства „каси" корпораціями, тому що ці товариства мають на меті інтереси окремих членів (а не збірні); він відмовлявся також признати їх торговельними організаціями, настоюючи на тому, щоб ці товариства зараховувати до кооператив. Проєкт такого закону для колишньої Австрії приготовив проф. Ранда і цей проєкт, порівнюючи його з пруським кооперативним законом з 1869 р., приносив важну поправку, а саме — дозвіл засновувати кооперативи не тільки з необмеженою статутарною відповідальністю членів щодо зобовязань товариства (як це було в Прусії), але й з обмеженою відповідальністю.

Велитенська заслуга проф. Ранди полягала також у тому, що завдяки його впливам, чеська кредитова кооперація системи Шульце-Деліч заснувала в січні 1869 р. Центральний Комітет чесько-моравських позичкових товариств. У 1874 р., також з ініціятиви проф. Ранди при згадаєім Комітеті утворили контрольний орган для постійного ознайомлення зі справами позичкових товариств і щоб запобігти теж можливим зловживанням. У 1878 р., в цілях оборони позичкових товариств від сваволі астрійської влади, за ініціятивою проф. Ранди, утворили у Празі Центральне Товариство прихильників чеських позичкових товариств, головою якого був також проф. Ранда. А в 1885 р., з його ініціятиви, заснували в Празі Центральний Союз згаданих кооператив, що існує і досі та боронить інтересів позичкових товариств системи Шульце-Деліча в Чехословаччині. У значній мірі завдяки цьому Союзові ці кооперативи дійшли досить швидко значних успіхів. Вже в 1913 р. було їх на історичних чеських землях яких 900, а нині по всій республіці коло 1300. Кількість членів в цих кооперативах також значно зросла. 20 років тому у 825 кооперативах є їх понад 670.000. Про зріст операцій позичкових товариств можна судити із загальних білянсів та із розмірів вкладів. Загальний білянс згаданих позичкових товариств досягав у 1913 році до 1.058 міліонів кол. австр. корон, а в 1933 році він перевищував 11.200 міл. чсл. корон (чк.) Вклади в 1913 році досягли в 870 міліонів корон, а в 1933 році — 10.000 міл. чк. Цими сприятливими результатами чеські позичкові товариства в значній мірі зобовязані небіщикові проф. Ранді, про якого учасники цих товариств згадують й нині з глибокою вдячністю.

Проф. С. Бородаєвський.

Повиборчі підсумки.

Як виглядали компромісові вибори в Товмаччині.

Село Гривівці в Товмаччині має поверх 80 прц. гр.-кат. та ок. 19 прц. латинників, у тім кільканацятьох найшлих мазурів, побудованих на давніх панських ланах. Село поділено до виборів на 8 округ, у тім 5 округ по 4-ри числа, 2 по 8 чисел, 1 округа — 17 чисел та 1 округа — 401 чисел. Вийшло таке, що 4 родини кольоністів-мазурів вибирали 3-ох радних, а поверх 400 автохтонів вибирало 13 радних. Українців треба було 66 на 1-го радного, а поляків лиш 6 на 1-го радного! Українці могли класти своїх кандидатів лише в 1-ій окрузі.

Подібно відбувалися вибори в цілім товмацькім повіті, де лиш був малий відсоток латинників. Тому ПАТ може хвалитися, що вибори відбулися компромісово... Але як виглядав той компроміс, про це ПАТ не подав нічого.

Демонстрації в Берліні, Відні і Будапешті.

БЕРЛІН, 28. 11. ПАТ. У великій авлі берлінського університету відбулось велике віче з протестом проти маніфестації чеських студентів у Празі. По вічу більшість студентів вийшла на площу перед університетом. Коли поліція хотіла їх розігнати, студенти пішли походом під будинок чехословацького посольства. Одначе всі вулиці до посольства замкнув сильний кордон поліції. Одночасно в середині міста поліція з тяжким трудом розігнала демонстрантів.

У Кельні відбулося теж протестаційне віче студентів, до якого прилучилася публика.

ВІДЕНЬ, 28. 11. ПАТ. У Відні демонстрації студентів повторилися. Поліція розігнала демонстрантів гумовими палицями; арештувала 10 учасників. Вчора вполудне група студентів знищила домівки чехофільських часописів „Дер Таг" і „Ді Штунде" та щоденників: „Нае Фрае Прессе", „Нае Вінер Тагблят" і „Наєс Вінер Журналь". Студенти вибили всі вікна в домівках і подерли книги. Поліція розігнала демонстрантів.

БУДАПЕШТ, 28. 11. ПАТ. Вчора рано коло 200 студентів зійшлося перед будинком югославянського пашпортового бюра, недалеко університету. Студенти почали співати мадярський гимн, але поліція їх розігнала. Одного студента арештували за зорґанізування маніфестації.

Які держави виповідять вашинґтонський трактат?

ТОКІО, 28. 11. ПАТ. Гірота запросив до себе італійського амбасадора і французького шарже д'афер та вияснив їм морську політику Японії, яка хоче виповісти вашинґтонський трактат. Міністр запропонував, щоби Франція та Італія піддержали Японію. Оба диплйоматии заявили, що повідомлять про хід розмови свої уряди.

ПАРИЖ, 28. 11. ПАТ. Міродайні кола відносяться з резервою до пропозиції Японії. Здається, що Франція не піддержить Японії.

ЛЬОНДОН, 28. 11. ПАТ. Предсідник японської делеґації Матсудатра несподівано відвідав мін. Саймона. Вістка про розмови мін. Гіроти з представником Франції і Італії та висунені пропозиції Японії не здивували нікого. Відомо було, що Японія бажає, щоби всі сиґнатарі вашинґтонського трактату виповіли його одночасно. Одначе тому, що Злучені Держави бажають вдержати вашинґтонський трактат, Японія намагається приєднати для своєї пропозиції теж Злучені Держави.

Ніхто не обмежує Вашої особистої свободи. Можете підписати довільну скількість позички Рідній Школі. Кожна позичка по 25 зол.

Протифашистівські демонстрації в Сарбрікені.

САРБРІКЕН, 27. 11. ПАТ. Відбулись тут протифашистівські збори, після яких уформувався похід. Учасники походу співали інтернаціонал і пішли вулицями міста. Двох поліційних службовців, що старалися зупинити демонстрантів, демонстранти побили та скопали. Оба поліцаї тяжко ранені.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 30. ЛИСТОПАДА 1934.

Д-Р ЕВГЕН ОЛЕСНИЦЬКИЙ. 35

СТОРІНКИ З МОГО ЖИТТЯ.

XVI. ПОЛІТИЧНІ НЕВДАЧІ МОСКВОФІЛІВ. ПЕРШІ ВИСТУПИ НАРОДОВЦІВ НА ПОЛІТИЧНІЙ АРЕНІ.

Коли серед українського табору довершувалися згадані вище ідейні еволюції, почала будова москвофільської політики зарисовуватися і хитатися в своїх основах. Показалося, що фундаменти брехні і корупції, на яких опиралася москвофільська партія в Галичині й уся її робота, не можуть бути тріскі і та що організація, яка на них опирається, мусить скорше чи пізніше розпастися. Політична репрезентація москвофілів показала в парляменті свою безідейність, неміч і повну безвартність. Вона запродувала там просто інтереси народу та не принесла для нього ніякого пожитку. Вона вислуговувалася централістичному урядові, а коли він з кінцем шестиліття уступив, стратила і та репрезентація всю свою опору. Загал виборців не підтримав її також і тому при нових виборах до парляменту провалилася вона так ганебно, що така катастрофа рівнялася просто банкроцтву цілої партії. Замість 16-ьох послів, яких москвофільська „Русская Рада" вибрала була в 1873 р., вибрала вона в 1879 р. лише трьох: Ковальського, Кулачковського й Озаркевича; та цей третій вже і в останній сесії не йшов з іншими послами і тому не міг зачислятися до того гурту. Славний Наумович дістав у цілім скалатськім повіті, де сам проживав, один-однісінький голос. Більший блямаж тяжко було собі подумати.

Цей вислід виборів був тяжким ударом для москвофільської партії, та не менш тяжкий був він і для всього народу, якого репрезентантами стали в парляменті — поляки. Тож це всім отворило очі на страшну перспективу в будучності на випадок, коли б руська політика в Галичині мала лишитись і надальше в руках москвофільської партії, неспосібної зовсім до проводу і взагалі до якоїбудь акції. Люди почали застановлятися над дорогами і способами, якими би можна зарадити тій небезпеці. Народовці постановили попробувати ще раз по доброму вступити до „Руської Ради", оживити її, розбудити акцію в краю і цим скріпити політичну силу народу. Гасло спільної праці для народу всіх без ріжниці партій підняв часопис „Батьківщина", що почав виходити в осени 1879 р. як популярний орґан для народу двічі в тиждень. Підписував „Батьківщину" Маркил Желехівський, одначе властивим редактором і видавцем був Романчук. Був це часопис ведений дуже вміло і розумно, безперечно найліпший з усіх популярних часописів для народу, які в нас колинебудь виходили. Поклик цей розійшовся широким відгомоном по краю. Відізвалися на нього передусім тернопільські русини з міста й околиці, що, зібравшися в жовтні у Тернополі, видали дві відозви — одну до загалу русинів із завивом ставати до спільної праці і вписуватися до політичного товариства „Русская Рада", якого загальні збори мали відбутися при кінці листопада, другу до виділу „Русскої Ради", щоби приймив у члени всіх, що зголошуються, без ріжниці, коли лиш вони як русини держаться і як такі виявляються. На тих відозвах, які були поміщені в „Батьківщині", був підписаний також Іван Наумович, котрий брав участь у тернопільських зборах та одушевлявся дуже цією справою.

Після того народовці стали вписуватися до „Русскої Ради". Зі Львова записалося 28 осіб, себто всі визначніші старші члени народовецької громади з братами Огоновськими і Сушкевичем на чолі, а дальше також деякі видніші народовці з провінції. Цього налякалися дуже москвофіли і накинулися на Наумовича, як він міг своїм підписом упхати їх в таку халепу. Наумович почав у „Слові" викручуватися, що він не мав на гадці приймати цілу народовецьку партію, лиш деякі особи та що масове зголошення свідчить, мовляв, про намір загорнути ціле товариство в руки народовців. Це кру-

Як буде виглядати новий осередок
польської рільничої кооперації.

Як відомо, міністерство скарбу зажадало злиття двох польських осередків рільничої кооперації — Унії і Зедночення (разом 9 Союзів) та визначило речинець на це злиття. (Властиво в Унії є чимало нерільничих кооператив, ремісничих, а навіть купецьких; взагалі в цій ґрупі участь міського населення досить поважна)

У приспішеному темпі приготували теж урядові чинники статут нового ревізійно-орґанізаційного союзу, якому надано назву: „Централькви Звйонзек Спулдзєльні Витвурцув Жечипосполітей Польскей". Осідок Союзу має бути у Варшаві, але в шести містах держави мають бути „окружні союзи".

Ці міста такі: Варшава, Люблин, Вильно, Львів, Краків, Позвань. Членами Союзу мають бути такі типи кооператив: ощадно-позичкові загальні, ощадно-позичкові рільничі, ощ.-поз. ріжні, закупу і збуту загальні, закупу і збуту спеціяльні, молочарські, інші рільничі перерібочні, ремісничі та рільничі артілі. Крім того членами того Центр. Союзу можуть бути господарські орґанізації повиших кооператив, без огляду на їх правну форму та інші добровільні згуртування, які служать розвиткові кооперативного руху. Про приняття й виключення кооперативи з членства в Центральному Союзі рішатиме окружний союз.

Істнуючі фахові централі матимуть своїх представників у Раді Центр. Союзу. Таким чином будуть заступлені в Раді: Центральна Каса у Варшаві, Банк Союзу Зарібкових і Господ. Кооператив у Познані, деякі молочарські гуртівні й інші.

Але найбільшою несподіванкою для кооперативних засад є постанови про склад Ради Центрального Союзу. Сказано дослівно так: Перша Головна Рада Центрального Союзу має складатися з 9 делеґатів істнуючих ревізійних союзів, (які зливаються), 7 делеґатів господарських централь і 14 делеґатів з номінації міністра скарбу. (Здається, що сюди не вчислені ще представники рільничої і ремісничої палати!) Головна управа складається з начального директора, до трьох заступників, директорів виділів і директорів окружних союзів.

Подаючи ці всі подробиці до відома на сторінках варшавського „Курєра Поранного", п. Е. Залевський додає від себе ще на вступі таку характеристичну замітку:

„Справа реорґанізації кооперативного руху з ініціятиви уряду, точніше — Кооперативної Ради, набрала в останніх часах швидшого темпа. Треба жалувати, що і в цьому випадку уряд мусів перебігти суспільну ініціятиву і самостійно накинути кооперації деякі реорґанізаційні форми. Ті форми часто може незгідні з дотеперішніми традиціями демократизму в кооперативнім русі, але тим не менше вони доцільні і пожиточні. Вони прямують послідовно, хоч не відразу і не безпосередньо, до орґанізаційної і господарської концентрації кооперації. А це цілком згідне зі системою плянової господарки, яку копераціа чинноісповідує, поборюючи т. зв. господарський автоматизм і його наслідки".

Автор даремне намагається вмовити в кооперацію те, чого вона не бажала і по своїй природі не могла бажати. Урядові чинники могли вдоволитися зосередженням польських ревізійних союзів (припустивши, що самі союзи не хотіли зробити цього добровільно). Але на що було при тім вводити у раду кооп. союзів невиборні особи, іменовані державою? Цим проломано дуже важну кооперативну засаду і тимсамим держава взяла на себе дуже велику відповідальність.

І Совітам надоїла неморальність.

Вілям Стонмен, кореспондент ґазети „Сан" в Совітах пише про зворот в моралі у совітській державі. Дотепер світ думав, що Радянщина була пристановищем всякої аморальної збиранини, головно тих, що не хотіли признавати якихось правил про супруже життя. Тепер — каже Стонмен — йде поступ і за тому полі. Комуністи починають наслідувати держави буржуазні і вводити відповідні закони. Комуністам починає вже бути стидно дальше потурати — як вони самі кажуть — хуліґанству неморальних. Пішло з того, що неморальність у приватному житті почала шкодити їм в їхніх орґанізаціях без огляду на те, чи вона була законом дозволена чи ні. Пішла навіть нагінка проти „деґенератів", яких не лише почали проганяти з партії, але й висилали на Сибір на довгі літа. Починають уже навіть виступати проти двоженства. Подібно як карають політичні переступства, починають тепер карати і за неморальні вчинки. Багато переступників висилають аж на далеку північ, а часто за дрібні провини карають довгим арештом. Все те називається тепер „боротьбою з хуліґанством"

ЧИ ВИ ВЖЕ ЗЛОЖИЛИ СВОЮ ЖЕРТВУ на українських інвалідів? Зложіть її негайно! Вашої помочі чекають найвірніші сини українського народу.

тарство Наумовича розвязало руки виділові „Русскої Ради" і він відкинув усі зголошення зі Львова і майже всі з провінції.

Прийшли загальні збори „Русскої Ради" в дні 27. листопада 1879 р. На них явилися Романчук і Лев Шехович з Тернополя, що належали вже передтим до „Русскої Ради" і виступили з безпощадною критикою москвофільської політики в парляменті і краю та напятнували остракізм, заманіфестований відкиненням зголошень. Збори ті, підчас яких був я на ґалерії, були дуже бурхливі. Проводив Павликів; Промови Романчука і Шеховича викликували велике обурення і насмішки; москвофіли кидали громами на народовців, відмовляючи їм права зватися русинами. Накинувся особливо Добрянський, відчитуючи уступ з „Правди", в якім названо москвофілів гуртом ворохобників, парох з Куткора Грабинський і сам Павликів. За ними пішли цілі збори.

Це переконало всіх, що в тій формі спільна робота з москвофілами неможлива і що треба розпочинати роботу на чисто народніх основах, а передусім заложити власний політичний часопис, який би випер „Слово". Гадку ту підтримували особливо Дамян Гладилович і Володимир Барвінський. Завязався комітет приготування цього видавництва. В його склад входили між іншими, оскілько нині тямлю, д-р Олекс. Огоновський, Романчук, о. Стефанович, Володимир Барвінський, Гладилович, Вахнянин, Сіґерич, урядовець банку „Славія" і я, як репрезентант молоді. Ми зібралися на „Бесіді" і там велися дебати. Були вони дуже довгі й горячі. Справа важилася. Дебатовано над можливістю й шансами підприємства. Обчислено, що часопис, щоб удержався, мусить мати що-найменше 300 передплатників. Та більшість була тої гадки, що такої цифри не осягнемо.

Особливо песимістично задивлялися на справу Романчук та Огоновський. Перший заявив, що ми до такого часопису ще не доросли та що тільки скомпромітуємося, беручися за таке видавництво. Деякі підозрівали Романчука, що він противний видавництву тому, щоб воно не робило конкуренції його „Батьківщині", яку він хотів з часом розширити і поставити як головний орґан партії. Я, знаючи велику чесність Романчука, не підозрівав його в чомусь подібному; на мій погляд причиною його становища було те, що він з природи був усе дуже осторожний і нерішучий — і тому волів не зачинати зовсім, як іти на непевне. Дуже горячо боровся за тим почином Гладилович, будучий адміністратор та орґанізатор часопису. Сильно підтримував його Сіґерич і я з мандату молоді горячо промовляв за тим, заявляючи, що молодь, яка саме має розїхатися на Різдвяні Свята, розведе широку аґітацію в свому краю за новою ґазетою.

(Далі буде.)

З життя наших співочих товариств.

За тісну співпрацю „Львівського Бояна" і „Сурми".

В листопаді ц. р. сколїлася подія, що може стати важним і світлим етапом у житті наших двох знаних співочих товариств та дасть їм змогу краще виконувати ту ділянку громадянської праці, до якої вони покликані.

Ось факти: Дня 15. листопада ц. р. відбулися ширші сходини членів Т-ва „Сурма", на порядку нарад яких була справа навязання тісної співпраці з Т-вом „Львівський Боян" для плекання хорового мистецтва. На тих сходинах зясував, запрошений виділом „Сурми", голова „Львівського Бояна" проф. Іларіон Гриневецький, принявним ті думки, які обмірковано на засіданнях виділу „Львівського Бояна" у справі співпраці обох товариств. По дуже оживленій, річевій і поважній дискусії, в якій на перше місце вибивався ідейний підклад тої справи, рішили приявні одноголосно започаткувати тісну співпрацю з хором „Львівського Бояна" для спільного аранжування й виконування програмових концертових імпрез. Та співпраця в нічім не нарушує повної самостійности й окремішности обох товариств.

У звязку з цією подією мимоволі насувається ціла низка рефлексій. З приємністю й гордістю згадуємо ті концерти, що їх у передвоєнних часах улаштовували Т-ва „Львівський Боян" і „Бандурист", які співпрацювали в аналогічний спосіб. Віримо, що вище згадане рішення „Сурми" і „Львівського Бояна" започаткує знову світлі часи у їхній вдячній і відповідальній праці для плекання хорового мистецтва.

§19.

Від Ред.: Отсі оба спростування містимо без ніяких змін у мові і правописі.

I.

До П. Т. Олександра Костика, відповідального редактора час. „Діло" — Львів — Ринок 10.

В звязи з статьою „Діла" ч. 315. „Кооперативні діячі чи політичні лизуни?", в якій зачіплено мою особу, прошу на основі § 19. пресового закона помістити слідуюче опровержене:

Неправдою є, що „жид Герман Ляндес дав якінебудь гроші молочарні „Народне Добро" в Ляшкові і зробив собі з молочарні жидівску станицю, та що я, яко посол ББ, не міг добитися того, щоби санація ратувала молочарню". — Натомість правдою є, що завдяки моим стараням у санаційних кругів Державний Банк Рольний видав молочарні 7.000 золотих пожички. Кооператив веде діяльність і належить до Ревізійного Союза Руских Кооперативів, а продукцію збуває до Малопольского Молочарского Союза.

о. Іосиф Яворскій, посол на Сойм.

II.

До відповідального редактора часопису „Діло" п. Олександра Костика у Львові, Ринок ч. 10.

СПРОСТОВАНЄ.

В чч. 314 (13.859) і 315 (13.860) „Діло" з 22. і 23. листопада 1934 р. появились незгідні з правдою статі п. з. „Кооперативні діячі, чи політичні лизуни? Як п. Ганасевич радіє новими кооперативними розпорядками. П. Ганасевич як спаситель москвофільских установ", тому прошу помістити на основі § 19. прес. зак. з 17. 12. 1862. р. (Ч. 6. Д. З.) в найблившім числі час. „Діло" слідуюче спростоване:

Неправдою є, що „Ми можемо вийняти реформу ревізійних союзів, хотяби тому, що тепер не буде конкуренції в контрольованю над

кооперативами"; натомість правдою е, що в моім інтервю з редактором газ. „Земля і Воля" з 28-го жовтня 1934 р. ч. 41. було подано „ми можемо витати реформу рев. союзів, **хотяби тому,** що тепер не буде конкуренції в **патронованю** над кооперативами", слова контрольоване а патроноване ріжнятся змістом в кооперативнім словари; причім слово „витати" було без підчеркненя.

Неправдою е, що „Ось чого вони найбільше лякаются! „Конкуренція" українских установ, з якою вони самі, своїми силами, не годні дати собі ради і потрібують вимкових законів, щоби встоятися проти тієі „конкуренції"; а правдою е, що слова конкуренція не було подане в знаках наведеня, бо в кооперативних установах слово „конкуренція" не мае місця, а може скорше в капіталістичних установах. Новий закон о кооперативах не був виданий спеціяльно для нас, а для всіх. В законі о кооперативах нігде не упоминается о „вимках" для Рев. Союза Рус. Кооп., тому подібне твердженє не видержуе критики, а навіть грішится анальфабетизмом в тій галузи відомостей.

Неправдою е, що п. Ганасевич це один з тих нових москвофільских стовпів, що на своїх плечах тримають аж „дві" могутні москвофільскі партіі: „РСО" і „Стронніцтво Народнего Дому". Правдою е, що не являюся членом Центральноі Управи Рускоі Селянскоі Організаціі (РСО). Правдою є, що не відомо мені о партіі „Стронніцтве Народнего Дому", а лише знаний мені Руский Інститут „Народний Дом" у Львові. Неправдою є, що грае (себто я) першу скрипку в усіх організаціях, що є доменою вплививів „РСО" — а правдою е, що всегда перестерігае в організаціі правила парляментарного приличія.

Неправдою є, що „Тому п. Ганасевича не лише прийняли на члена Ставропигійского Інституту, якого сеніором є п. Гулла, предсідник „РСО", але на остатніх загальних зборах у квітні ц. р. вибрали його до управи Інституту". — Правдою е, що від кількох літ являюся Членом Ставропигійского Інституту, а вибір мене до управи Інституту послідовав за згодою Загальних Зборів.

Неправдою е, що „катастрофальний стан „Защити Землі", який відібється також на Ставропигіі, в немалій мірі спричинений злегковаженям і „делікатним" сфальшуванням звіту з ревізіі, переведеноі у „Защиті Землі" 1930 р. Ту ревізію перевів був пок. дир. Трешневский і в свому звіті помістив пересторогу, що банкові загрожуе катастрофа. Дирекція РСК до якоі належав п. Ганасевич, не тільки злегковажила той звіт і его пересторогу, але предложила його ріжним банкам, своім вірителям, у новій та невірній редакціі, пропускаючи всі заміти й остороги ревізора. Справа ця й оригінал протоколу з 1930 р. з переведеною самовільною „коректою" находиться у руках слідчого судді".

Правдою е, що тяжке фінансове положене „Защити Землі" з огляду на заморожені пожички членами рільниками понад двіста тисяч золотих, говорит само за себе в нинішних часах. З переведеноі ревізіі звіт в 1930 через бл. п. Трешневского був поданний членом Дирекціі „Защита Землі" і п. Яковом Солуком поправлений, що стверджено в часі переводжування мною і дир. Ю. Плешкевичем законоі ревізіі в 1932 р. На основі переведеноі ревізіі мною і дир Ю. Плешкевичем подано карне донесене до Прокураторіі, котра нині виготовила уже акт обвинуваченя.

Впрочем Дирекція РСРК, до котроі я належав не посилала і нині не посилае звітів ревізийних ріжним банкам, вірителям з огляду на приписи з арт. 61. закона о кооперативах. Не виключае, що заакредитована „Защита Землі" за посредством своеі Управи на чолі з п. Солуком, Шаевичем і Островскім могла своім вірителям посилати попередний звіт з ревізіі.

Неправдою е, що „Вже після надрукованя авторитетного поясненя директора Ганасевича, що „рускіе" можут радуватися, бо ім не загрожуе небезпека, а навпаки не матимуть „украинскоі" конкуренціі, вже в черговому числі „Земля і Воля" поміщуе передову статю з лямантами, що „рускій" Союз Кооперативів обмежений до трьох східних воевідств, та що всьому винні „українці". — Правдою е, що я ніякоі передовоі статі в черговім числі „Земля і Воля" не писав.

К. Ганасевич.

Новий адміністраційний поділ станиславівського воєвідства.

У „Воевідськім Деннику" ч. 27. з дня 10. листопада ц. р. оголошено новий поділ станиславівського воєвідства. І так: повіт Долина ділиться на 11 волостей і 3 міста; повіт Городенка на 7 волостей і одно місто; повіт Калуш на 8 волостей і одно місто; повіт Коломия на 14 волостей і 2 міста; повіт Косів на 8 волостей і 2 міста; повіт Надвірна на 14 волостей і 2 міста; повіт Рогатин на 11 волостей і 3 міста; повіт Снятин на 7 волостей і 2 міста; повіт Станиславів на 11 волостей і 3 міста; повіт Стрий на 13 волостей і 2 міста; повіт Товмач на 9 волостей і 3 міста і повіт Жидачів на 6 волостей та 4 міста.

НА ЩО СОБІ ДОЗВОЛЯЮТЬ „РУССКІ ОТЦОВЕ"!

(Залучник до меморіялу, переданого львівськими москвофілами Апостольському Візитаторові о. Іванові Гудечкові.)

З весною ц. р. обняв гр.-кат. приходство в Увині, повіт Радехів, о. Іван Палій, „талергофський мученик", як сам про себе каже, знаний з того, що через поведення в церкві і поза церквою з парохіянами вандруе з парохії на парохію.

Кілька місяців сидів о. Палій тихо, та в осени ц. р. віджили давні інстинкти талергофського мученика. Віддавшись під протекторат посла о. Яворського, о. Палій хоче мабуть давніми методами перенестись на догіднішу парохію.

В дні 18. листопада припало в Увині храмове свято. Дівчата, як все передтим, прикрасили церкву жовто-блакитними лентами й вишивками і над іконостасом умістили напис: „Христос наша сила." В сам день свята передполуднем о. Палій упав в „аполітичний" шал, розірвав напис і скинув, позривав ленти та казав парохіянам сусідньої парохії Барилів убирати церкву по „свому". По богослуженні виніс многоліття „православному народові", а на вечірні виголосив довгу промову про Качковського і завізвав вірних, щоби прибули 19. листопада на отворення читальні ім. Качковського. В часі тої довгої аполітичної проповіди образив присутніх свідомих українців і вони громадно вийшли з церкви. О. Палій любить „стискатися" з народом, тому, вийшовши з церкви, зайшов до одного зі своїх парохіян, і домагався горівки, пива і т. д. Та парохіяни мають того „стискання" досить і Палієві нічого не дали. Попавши в красномовство, о. Палій вилаяв своїх братів, католицьких священиків і перед численними людьми сказав: „Я і Шептицького не боюся, він мені нічого не зробить!"...

В дні 19. XI. о. Палій отворив у селі читальню ім. Качковського. Дня 21. XI. припало свято св. Михайла. Прийшли на богослуження і ті, що вийшли з „аполітичної" проповіди в дні 18. XI. О. Палій, побачивши в церкві одного з тих, що вийшли з його проповіди, Івана Боярчука, вивів його з церкви, назвав антихристом і т. п.

Ось подвиги о. Палія, католицького священика, з кількох тільки днів. Можеб так ті факти совіт Ставропигії долучив до свого меморіялу як залучник, як доказ на всі кривди, що їх зазнають „русскі отцове" від своїх владик?

Сусід.

Демарш Японії і Манджу-Ко

ГСІН-КІНҐ, 28. 11. ПАТ. Слідство в справі замаху на цісаря Манджу-Ко Пуї виявило, що атентатчики належали до терористичної організації китайських націоналістів, яка має свої відділи у Манджу-Ко. Цю організацію фінансували китайські купці зі Шанґаю. По закінченні слідства уряд Японії і Манджу-Ко будуть інтервеніювати перед урядом Китаю.

Нова політична партія у басейні Сари.

САРБРІКЕН, 28. 11. ПАТ. У басейні повстала нова політична партія під назвою „Нова Народня Соціялістична Партія Басейну Сари". Нова партія виступає проти партії націонал-соціялістів. Основником і керманичем цеї партії є лікар Каси Хорих д-р Вірдінґ, колишній націонал-соціяліст. Члени партії витаються окликом „Гайль Дойчлянд", а відповідають „Унзер Фатерлянд" Партія не має покищо свого пресового органу.

—o—

Погрози Злучених Держав.

Злучені Держави не зголяться на рівноправність для Японії.

ВАШИНГТОН, 28. XI. ПАТ. Предсідник морської комісії палати репрезентантів Вінсон заявив, що Злучені Держави ніколи не зголяться на рівні права для Японії на морі. Вінсон додав, що коли Японія виповість вашингтонський трактат, тоді він постарається, щоби конгрес згодився на будову 5 кораблів, на кожні 3 кораблі, які буде будувати Японія.

—o—

Розстріляли 29 осіб.

МАСОВІ ЗАСУДИ В СССР.

МОСКВА, 28. XI. ПАТ. „Правда Востока" з Ташкенту повідомляє, що за саботаж засудили в середущій Азії 5 осіб на кару смерти, 4 особи по 10 років вязниці. Від 6 до 22. жовтня ц. р. розстріляли большевики в середущій Азії 29 осіб. Хоча уряд збільшує репресії, плян достави бавовни виконали тільки на 70 проц.

—o—

Атентат на єпископа.

БІЛГОРОД, 28. 11. ПАТ. У Старій Янковиці в церкві виконано атентат на єпископа Колодієва. Єпископ врятувався. Зате тяжко ранений один селянин, який стояв побіч єпископа.

—o—

Кровава боротьба з бандитами.

НЮ ЙОРК, 28. 11. ПАТ. На вулицях одного з передмість Шікаґа дійшло до кривавої стрілянини між утікаючими бандитами і поліцією. Бандити втікали самоходами. Між ними був один зпоміж членів ватаги Ділінґера, відомий під прізвищем „дитяче лице". Від стрілів поліції згинуло трьох бандитів, між ними теж „дитяче лице". Бандити зранили двох поліційних агентів. Один самохід з бандитами зударився з автобусом. Три особи були ранені, самохід з бандитами поїхав дальше.

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— Фон Рібентроп покинув Льондон і вернувся до Берліна. Перед виїздом відбув ще нараду з Чембреленом, льордом Ротерміром і Бернардом Шовом.

— Литовський полевий суд засудив сімох підсудних на кару вязниці від 4 до 12 років за підготовку звільнення з вязниці засуджених справників атентату на міністра заграничних справ.

— Німецький міністер освіти усунув професора евангелицької богословії у Бон д-ра Барда тому, що він не хотів присягати Гітлерові.

— З арешту у Варні втік комуністичний посол Костів, якого засудив суд на кару смерти.

— Японська геольогічна експедиція викрила на правім березі Амуру у Манджу-ко великий простір золотодайного піску.

— Італія відмовилась видати Франції арештованих Павелича і Кватерника.

— Китайський корабель Конівансі затонув з 23 моряками.

— Японська партія Сеюкаї виключила з партії колишнього голову і нового міністра фінансів Коревію Такачаші тому, що проти рішення партії увійшов до уряду.

— На Чорнім Морі лютує хуртовина. Кораблів не пускають до пристаней. У Новоросійську злива затопила кількасот домів.

— З Китаю вивозять китайські срібні доляри до Америки тому, що уряд Зл. Держав купує срібло і пачкарі заробляють на курсі.

— У Парижі уладили коло 1.200 інвалідів велику демонстрацію домагаючись підвишки платень. Поліція розігнала демонстрантів і арештувала коло 20 осіб.

— До Вутчав приїхала британська і американська канонерка боронити своїх громадян перед наступом комуністів.

НОВИНКИ

— ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІРМАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШОМУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИКУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.

— З „Учительської Громади". Усіх Високоповажаних Членів Головної Ради маю честь запросити на **жалібне зібрання** для вшанування памяти велитня української науки, покійного професора **Михайла Грушевського**, основника, першого голови й почесного члена нашого товариства. Зібрання відбудеться в понеділок, 3. грудня в 19. годині в домівці товариства. — 636 **Володимир Радзикевич**, голова.

— Зібрання Фільольогічної Секції НТШ. з доповіддю: М. Возняк „До звязків М. Коцюбинського з Галичиною" відбудеться дня 1. грудня в 18. год. в бібліотеці товариства.

— Проба реконструкції давного Львова. Польське Краєзнавче Т-во, львівський відділ, повідомляє, що в неділю, 2. грудня в кімнатах вистави: Давний і сьогоднішний Львів (вул. Дідушицьких ч. 1) **виголосить інж. архитект Вітвіцький**, творець пластичної панорами Львова, відчит п. н. „Проба реконструкції давного Львова на основі вистави". Початок год. 12. Вступ на виставу управнює до присутности на відчиті.

— Із залізниці. Із 1. грудня 1934. продовжують курсування особового поїзду ч. 3113 на шляху Станиславів-Воронянка до стації Воронянки. (Станиславів відїзд год. 19.13, Воронянка приїзд год. 22.11) та з поворотом курсування особового поїзду ч. 3114 Воронянка відїзд 5.02, Станиславів приїзд год. 7.35.

— Остаточне устійнення ціни цукру. Міністерство внутрішніх справ видало розпорядок у справі подрібної ціни цукру. Міністерство вияснює, що ціна 100 кг. цукру кришталу льоко вагон відбірна стація разом зі всіми додатками визначена на 121 зол. 06 сот. Дальше міністерство вказує на конечність удержання основної подрібної ціни цукру на висоті 1 зол. 25 сот. за кільо. Виїмково тільки можна допустити можливість побирати ціну вищу від визначеної в тих місцевостях, де є оправдана ствердженими вищими коштами перевозу з гуртового складу до деталіста. Одначе в ніякому випадку ціна цукру не може перевищати 1 зол. 30 сот. за кільо. Одночасно міністерство підкреслює, що ціни цукру, гуртові і детальні, не може визначувати адміністраційна влада.

— Засуд за комунізм. Перед судом присяжних у Львові станула Розалія Бібер під закидом комуністичної пропаганди. Підчас ревізії в її мешканні знайдено машини до писання, циклькостилі і рукопис для комуністичного „Глосу Жолнержа". На розправі боронилася тим, що як безробітна переписувала ріжні рукописи, яких зміст її не цікавив. На основі вердикту присяжних суддів обвинувачену засуджено на 4 роки вязниці.

— Імпорт грецьких овочів. У звязку з підписанням провізоричної контингентової умови між Польщею і Грецією розпочався масовий імпорт південних овочів грецького походження. М. ін. Греція має доставити польським імпортерам пів міліона кг. сушених фіг.

— Освічування лямпами, що світять жовто. Полтвяна вул. у Львові матиме 2 шляхи, однонапрямного руху, переділені двоторовою трамваєвою трасою. Поки не викінчать цієї програми не можуть дати вулиці оконечного освітлення, тому вона матиме лише тимчасове освітлення. На відтинку від Місіонарської площі до вул. Вагової та на частині вул. біля пл. Голуховського уставили лямпи з парою ртути та соду, що дають однобарвне світло, зовсім жовте. За кордоном такими лямпами освічують автомобільні шляхи, бо такий світляний контраст уможливлює шоферам орієнтуватись навіть на більшу віддаль.

— Львівська хроніка. В Голоску Новім під Львовом 16-літній робітник незнаного прізвища доторкнувся електричного проводу і від високого електричного струму згинув на місці. — З ювилерського склепу М. Берової при вул. Хорущини вкрала злодійська спілка, дві жінки і один мужчина, підчас оглядання предметів двацять золотих ланцюшків вартости 2.500 зол. — На сходах дому при вул. Сікстуській ч. 19 на льокаторку Марію Кагане напав якийсь грабіжник і вирвав з рук торбину, з готівкою 35 зол.

— Краєва хроніка. На дорозі між Бруснем Старим і присілком Шаляси пов. Любачів знайшли трупа 35-літнього Маєра Райнбаха, вбитого сокирою. Всі кишені, поспішно перешукані, вказували на грабіжницький морд. — Стефана Квочака з Тисьмениці засудив станиславівський суд на два роки вязниці за тяжке побиття своєї нареченої, яка бавилася з іншими. — В Пістині пов. Коломия арештовано Миколу Фелещука під закидом грабункових нападів в околиці. — В ковельському повіті появилися вовки і роблять населенню великі шкоди, нападаючи на худобу. — До лісничого Брочковського, що переїздив лісом біля села Соколе (пов. Камінка Стр.) вистрілив хтось двічі. Одна куля вбила коня, лісничий вийшов ціло.

— Нові процеси Рудрофа. Засуджений на 3 роки вязниці власник маєтку Броди, Станислав Рудроф, одержав два нові акти обвинувачення, виготовлені золочівською прокураторією. Тим разом закинено йому перекупство судових урядовців. На лаві обвинувачених засядуть побіч Рудрофа один з його урядовців та адвокат д-р Ґустав Кац із Золочева. Другим актом обвинувачення є обняті: Роман Городиський, директор дібр Броди, Стан. Рудроф і Едв. Фастнахт, нотар з Коломиї, давніше у Бродах. До переведення розправи міністерство справедливости делеґувало окружний суд у Львові.

— Еміграційні ошуканці. На Поліссі вешталися два небезпечні ошуканці, Хлєбніков і Головинець, які подаючи себе за козацьких полковників, вербували селян до Африки. Кожний еміґрант мав дістати в Африці 50 гектарів землі, мешкальний дім, рільничі знаряди і 200 франків місячно для кожної дорослої особи а 50 для малолітніх. Після трьох років кольоністи мали сплачувати свої наділи ратами, розложеними на 15 літ. Знайшлося чимало людей, що злакомилися на африканський „рай" і дали гроші аґітаторам, а були й такі, що випродали свої господарства на Поліссі, готові до виїзду. Врешті показалося, що оба „полковники" є звичайними обманцями, яких арештовано.

— В Палестині брак жінок. До варшавського рабінату зголосилася делєґація жидів з проханням, щоби занявся свідоцтвами для молодих жидівок, які не можуть зйти замуж у Польщі з причини надміру жіноцтва. Тимчасом в Палестині великий брак жінок і багато молодих жидів не має з ким женитися. Одночасно делєґати звернулися з проектом їхати до Палестини до ріжних жидівських жіночих організацій в Польщі.

— З Польщі. До варшавської адвокатської палати належить 1844 адвокатів, між ними 89 жінок. — Каси Польського Банку виміняють знищені банкноти, побираючи оплату 50 с. від кожної штуки. — В Познані до мешкання лікаря д-ра Шермеля дісталися два бандити і вбивши його, втікли.

— Поліцай застрілив три особи. До каварні Б. Розенблюмової в Лодзі увійшов старшина постерунковий Вацлав Тхуржевський і зажадав горівки. Коли кухарка Шилісова відповіла, що в каварні горівки не дають, поліцай добув револьвера і ранив її двома кулями тяжко в груди та живіт, а одним вистрілом убив робітницю Ірину Н. Опісля кинувся за власницею каварні Розенблюмовою і стріляв до неї кілька разів, на щастя не поціливши. По дорозі застрілив 33-літного адміністратора дому Авр. Гармака. Взагалі Тхуржевський дав 8 стрілів. Перевезена до шпиталю Шулісівна померла, так що загалом згинули три особи. Тхуржевського арештовано.

— Протирелігійна кампанія розпочалася в Совітах у звязку з недалекими Різдвяними святами. Кампанія має тревати до 25. січня наступного року. З наказу центрального комітету безбожників у часі тої кампанії **відбудуться** публичні збори з протирелігійними промовами. Цього року безбожники висувають гасла, що православна, католицька й евангелицька церква веде аґітацію за війною проти Совітів. До вжитку безбожницької аґітації стоять преса, радіо і кіна.

— Професор середніх шкіл вломником. В місцевости Мойнешті в Румунії арештовано професора середної школи Іґрічіяну, що був довгі літа герштом ватаги вломників, яка грабила в цілій околиці. Недавно проф. Юрічіяну брав участь у вломі на одній плебанії, де зрабовано з каси 800 тисяч левів.

— Тіренія — італійський Голівуд. Мусоліні будує на побережжі Тиренського Моря окреме фільмове місто, що буде творити поважну конкуренцію для американського Голівуду. Місто називається Тіренія і сконцентрує в собі увесь італійський фільмовий промисл. Шефом фільмового бюра буде Ґалеацо Чано, зять Мусолінія. Фільмове місто вже майже готове. Накручують вже навіть фільму п. н. „Сто днів", якої авторами є Мусоліні і Форцано. Виступає в ній Вернер Кравзе в ролі Наполеона. В 1935 р. англійський фільмовий промисл задумує накрутити в Тіренії 12 великих фільм в англійській мові.

— Астроном, що передбачив теорію умовности. У Ляйпціґу святкували память астронома Фрідріха Цельнера у столітні роковини його народин. Цельнер був першим ученим, що пробував надати фізичне, матріяльне значіння математичному поняттю четвертого виміру. Він провів анальогію між уявленим світом плоских, двовимірних істот і нашим тривимірним світом, доказав, що четвертий вимір має до нас таке відношення як ми до того плоского світа. Цікаво, що славні сучасники Цельнера такі, як Гельмгольц, Вірхов і Дюбуа-Раймон домагались, щоб Цельнера зачинити у домі божевільних. Під впливом невпинних нападів на нього астроном попав у містику, став спірітистом і таки скінчив у домі божевільних. Щойно треба було Айнштайна, щоб ідеї Цельнера дістали наукову підставу.

— Фортепян пише ноти. Німецький фабрикант фортепянів Франц Лір придумав апарат, який прилучений до фортепяну, дає змогу рівночасно з грою писати ноти. Композиторв, що ім-

---

ВІДГУКИ ДНЯ.

Під впливом лектури.

Вчора мав я нагоду переконатися, який великий вплив на людську психіку може мати друковане слово, а передовсім часописи.

Мешкаю так щасливо, що йдучи до редакції, мушу переходити через вулицю Мохнацького, де міститься „Курієр Львовскі". Рідко коли не спинюся, щоб не переглянути розліпленої ґазети.

Цікава ґазета.

Майже в кожнім числі бє на алярм, що українці загрожують польським теріторіям, що український „гін на захід" може легко зденаціоналізувати коли не половину Польщі, то напевно краківське воєвідство разом з великим князівством Освєнцімським і Заторським. Читаю і серце в мені росте: що за розмах, що за експанзія! Чорні думи, які обсядуть мене в хаті — розвіваються як дим під впливом такої лектури. Ми, значить, не тільки не вступаємось, але йдемо вперед і то куди — ген-ген, поза Вислу.

При наліпленій ґазеті стрічаю щодня майже тих самих людей. Знаю вже їх на память: стара бабуся з книжечкою до молення, низький сухорлявий ксьондз, два молоді студенти і нестарий ще панок у витертім пальті, здається, передчасний емерит.

Цього знаю найліпше.

Заграничну політику тільки перебігає „пяте через десяте", спортом зовсім не цікавиться, деколи спиниться при нових винаходах, але статті про українську небезпеку зубрить, здається, на память. Ми всі решта вже давно готові з цілою ґазетою, а він ще вичитує одно і те саме. Бачу по його очах, що від кінця вертається до початку, а потім ще переглядає цілість врешті, коли скінчить, відходить з очевидним жалем, що так мало.

Вчора, на диво, не було ні стрічки про нас. Чи забувся „Курієр", чи таки справді не було матеріялу, чи може небезпека нашого „Дранґу нах Вестен" трохи змаліла. Мій знайомий даремно перебігав очима одну шпальту за другою — ні рядка на улюблену тему.

Відійшов ще швидше як я, очевидячки схвильований.

Кілька хвилин пізніше рушив і я вдолину.

Коли чую крик.

Підходжу і бачу свого знайомого, як станув коло хлопської фіри і викрикує. На возі сидить дядько, кусає солому і дивиться спокійно на „бесідника", а за возом скулилась перестрашена жидівка і смирно слухає проповіди.

А мій знайомий до неї:

— Jak pani śmie po rusku z nim rozmawiać? Rozpanoszyli się tu zanadto. Jyż dość tego. I my mamy też jakieś prawa.

— Po ile pani chce płacić za kartofle?

Жидівка ще більше скулилась:

— Po cztery złotych.

— Co? Po cztery?! A na ulicy... no... na ulicy... no jakiej to... powiedzmy na Dominikańskiej widziałem po dwa. Zresztą jutro przychodzi pięćset wagonów polskiej kartofli z Krakowa. Niech się pani wstrzyma.

І грізний як хмара відійшов. Тільки здалека долітали до мене поодинокі слова, яких не вспів відразу викинути з себе: „експанзія", „денаціоналізація", „покривдження" і тим подібне.

Я пішов назирцем за ним.

А він почимчикував просто на Коперника, під „Ілюстровани Курієр Цодзєнни"...

Галактіон Чіпка.

провізує новий твір або компонує оперу, перекладає тільки підойму і в цій хвилині рівночасно з грою апарат вибиває ноти, так що для композитора не пропадає ніодин тон. Винахід є такий прецизійний і певний, що перевищує всі спроби, які досі роблено в цьому напрямі.

— **Ріжні вістки.** У найближчому часі мають наладнати безпосередню летунську комунікацію між Москвою і Прагою через Київ і Чернівці; хоча дорога на Варшаву була би коротша, вибрали цей другий напрям. — Регент Югославії, князь Павло, приїхав до Льондону. — У Франції досі зареєстрованих 3.202.427 колишніх воєнних комбатантів. — У Коканді зібралась друга конференція нафтового тресту середущої Азії; цей трест створив Сталін, щоб утворити на Сході нову нафтову базу. — Помер відомий англійський египтольоґ Ернест Волліс Бедж, якого головна заслуга в тому, що найшов славну „Книгу мертвих" і зробив з неї переклад. — Повстав французько-італ. синдикат, щоб пробити тунель під Монбляном; матиме він 12 км.; сполучить Шамоні з Курменієр і йтиме під „Великим льодовиком". — В околиці Тулюзи згорів історичний замок з XVII. ст., що належав до ріднї Коліні-Шатійон: підпалили його імовірно чужинні злочинці. — З десятьох найбільших міст на світі Шикаґо має найменшу смертність і тому належить до найздоровших міст. — В дентистичній клініці в Москві замісць золота вживають хромової сталі не тільки до пльомб і корон, але й до цілих щок. — Директора державних лісів у Букарешті Кратера засуджено за зловживання на 5 літ вязниці і гривну у висоті 10 міліонів левів.

— **У вчорашньому комунікаті Т-ва письменників і журналістів** закралася через недогляд помилка. Подано часопис „Український Голос", замість „Українського Бескиду". Як відомо, „Український Голос" узагалі не появляється, зате виходить у Перемишлі, в тому самому форматі і тими самими черенками „Український Бескид", як орган зближений до перемиської капітули та гетьманських кол.

— **„Діти-дітям".** У статті п. з. „З нагоди концерту Діти-дітям" поміщеній у 320 ч. нашого часопису пропущено в друку деякі місця, через що стаття ця стає неясна: Повинна починатись вона так: „Як спосіб зробити щонебудь на ґуманітарному полі, наші наймениші самі вибрали собі форму, що найближча їх серцю — музику". Після 3-го речення, а саме слів „Кожну музичну фразу чи речення" пропущено таку завваґу: „Хто знає дитячу нетерплячку і рівночасно визнається у труді звязанім із приготуванням якогонебудь музичного твору на сцену, той напевно легко зрозуміє, що грає тут ролю щось більше як пуста амбіція. Те саме торкається і малих солістів..."

ДИВОГЛЯДИ.

ТУРКИ ДІСТАЮТЬ ПРІЗВИЩА.

Вийшов новий турецький закон. Він постановляє, що від тепер кожний турок мусить мати... прізвище. Мало кому відомо, що турки досі вживали тільки імен з ріжними додатками. Парлямент в Анкарі 24. ц. м. приняв одноголосно закон, що голова держави матиме прізвище Ататурк. Кемаль зветься тепер Кемаль Ататурк. Черга за іншими. Що зроблять листоноші, вчителі у школі і всі інші, що приневолені вивчити тисячі нових імен, не знаємо.

ПАРЛЯМЕНТ З НЕГРАМОТНИМИ.

На останньому зїзді совітів між вибраними делеґатами є 64 прц. неграмотних.

ЗБІРНІ ТВОРИ ШОВА ПО БАШКИРСЬКИ.

Англійська преса повідомляє, що збірні твори Шова появляться у башкирській мові. Це не жарт, а правда. Правда теж, що 99 прц. европейських інтеліґентів не знає навіть, чи істнує башкирська література і що це за мова.

З кіна.

Кіно „Палядс": „ПІСНЕЮ Я ЗАВОЙОВУЮ СВІТ."

Попередня фільма з преґарним німецьким тенором Шмідтом „Світ належить до тебе" мала величезний успіх, завдяки голосові головного актора. Ця друга мало ріжниться у своїй основі від першої; фабула її досить примітивна, як це назагал буває в опері, де до лібретта ніхто не привязує ваги. На тло дії вибрали Венецію, щоб показати гарні зразки архітектури, канали та ґондолі. Шмідт знову грає нещасливого хлопчину, бідного, що мріє про сцену і не може туди дістатись зогляду на свій малий ріст, непоказний вигляд. Ще і кохається також нещасливо. Фільма дає Шмідтові нагоду співати багато разів і ті, що люблять гарний голос можуть такою фільмою заступити собі оперу.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Український Нар. Театр ім. Тобілевича: Копичинці:

29. XI. „Корневільські дзвони".
30. XI. „Спадкоємець", ком. на 3 дії Сєдлевського, постановка М. Бенцаля. Премієра.
1. XII. „Княжна чардаша".
2. XII. „Залізна Острога".

Великий Міський Театр.

Четвер, 29. XI. год. 7·30 веч. „Мархолт" Абон 3.

Пятниця, 30. XI. год. 7·30 веч. „Розкішна дівчина". Премієра. Абон. 9.

Театр Ріжнородностей.

Четвер, 29. XI. год. 7·30 веч. „Говаріш".

Пятниця, 30. XI. год. 7·30 веч. „Під примусовою управою". Абон. 8.

Кіна.

АПОЛЬО: Дві серії разом: „Нуждарі" „Париж у вогні".
АТЛЯНТИК: „Маскарада".
ВАНДА: „Торговці живим товаром" і Власта Буріян.
ҐРАЖИНА: „Невидний чоловік", „Кохає, любить, шанує".
КАСІНО: „Шпіон ч. 13" (Ґері Купер).
КОЛІСЕЙ: „Ії чар", ревія „Баби правлять".
КОПЕРНИК: „Весняна парада" (Франціска Ґаль).
МАРУСЕНЬКА: „І щож далі, сіра людино?" ревія: „Від Оберка до Каріоки".
МІРАЖ: „Галька" (з Кепурою).
МУЗА: „Щойно вчора".
ПАЛЯС: „Піснею я завойовую світ".
ПАН: „Ескімо."
ПАСАЖ: „Тайна замкненого куфра" і ревія „Світ без баб".
РАЙ: „Чи Люцина це дівчина".
СВІТ: „Дика дівчина", „Цілунок перед дзеркалом".
СОНЦЕ: „Син джунґлів".
СТИЛЕВЕ: „Геть із крізою" з Едді Кантором і ревія.
УТІХА: „В погоні за місяцем" і ревія.
ХИМЕРА: „Шірлі Темпль" (Тайна маленької Шірлі) та Тижневик Фокса.

Закордонне радіо.

Четвер, 29. листопада 1934.

Відень (506,8) 11·00 Трансмісія шлюбу анґлійського князя Юрія з грецькою княжною Мариною, 13·20, 19·35 Концерт, 17·30 Давня віденська форт. музика, 21·00 Симф. концерт, **Кошиці** (259,1) 18·00 Для Закарпаття, **Мор. Острава** (269,5) 17·50 Популярні стирійські пісні, **Прага** (470,2) 11·05 Сальон. музика, 17·20 Пісні, **Атльона** (531) 22·10 Спів, **Рига** (514,6) 16·40 Лотиські пісні, **Берлін** (356,7) 20·30 Вок.-муз. авд., **Гайльсберг** (291) 17·50 Скрипка, **Ляйпціґ** (382,2) 17·20 Сонати, 18·30, 20·10 Оп. музика, **Мінхен** (405,4) 14·20 Твори франконських композиторів, 17·50 Камер. музика трьох народів, **Будапешт** (550,5) 13·30 Камер. муз., 17·30 Фортепян, 19·30 Опера, **Міляно** (368,6) 11·30 Тріо, 20·45 „Дон Паскале" ком. оп. Доніцетія, **Палермо** (531) 20·45 „Адіо Джовінецца" оп. Пєтрія та пісоньки, **Рим** (420,8) 17·00 Вок.-інстр. концерт, 20·45 „Джоконда" оп. Понкіеллє.

Пятниця, 30. листопада 1934.

Відень (506,8) 12·00, 21·30 Концерт, 17·25 Скрипка, **Братислава** (298,8) 20·00 „Микола Сібіч Зріні" оп. Заяца, **Кошиці** (259,1) 16·45 Жидівська справа на Закарпатті, **Прага** (470,2) 19·30 Югосл. романси, **Прага II.** (249,2) 14·40 Танки чеських композиторів, **Атльона** (531) 20·50 Каледонський хор, **Кельн** (455,9) 12·00 Концерт, 21·00 Діточий хор, **Ляйпціґ** (382,2) 13·10 Популярна музика, **Мінхен** (405,4) 17·50 Солісти, **Будапешт** (550,5) 12·05, 22·50 Циг. музика, 18·30 Італ. пісні, **Міляно** (368,6) 17·10 Спів, **Рим** (420,8) 18·00 Академія св. Сесилії, скрипка: Арґуссі, 20·45 Концерт.

Львівське радіо.

Четвер, 29. листопада 1934.

6·45 Раніша авд., 7·50, 22·00 Реклям. концерт, 11·57 Сигн. часу, 12·03 Метеор. вістки, 12·05 Огляд преси, 12·10 Для дітей: Гуірка, пісоньки, 12·30, 13·10 Поранок (муз., спів), 13·00 Полудн. денник, 13·05 З ринку праці, 15·30 Експорт, 15·35, 15·45 Легка музика з грамоф. плит., 16·35 Пані дома пані в сальоні, 16·45 Лекція фр. мови, 17·00 Театр Уяви „Небожеська комедія" Жигм. Красінського, 18·05 Жіночі часописи, 18·15 Концерт: Сонати Л. Бетовена, 18·45 Що читати? (лірика), 19·20 Акт. гутірка, 19·30 Гр. пл., 19·50, 19·56 Спорт. вістки, 20·00 Популярна польська музика, пісоньки, 20·45 Веч. денник, 20·55 Як працюємо, 21·00 Концерт польської муз., спів (Арґасінська), 21·45 Пізнання самого себе 22·15 Лекція танку, 22·35, 23·05 Танк. музика, 22·45 Літ. хвилини: Тімберт-мандрівець.

Пятниця, 30. листопада 1934.

6·45 Раніша авдиція, 7·50, 22·40 Реклям. концерт, 11·57 Сигнал часу, 12·03 Метеорольоґ. вістки, 12·15 Огляд преси, 12·10, Концерт, 12·45 Боротьба з англ. недугою в дітей, 13·00 Полудн. денник, 13·05 Фр. пісоньки з гр. пл., 15·30 Експорт, 15·35 Біржа, 15·45 Легка музика з гр. пл., 16·00 Легка муз., 16·45 Авд. для хорих, концерт, 17·15 Камер. концерт, 17·50 Зазив до бортьби з туберкульозою, 18·00 Репертуар театрів, Сільва рерум, 18·05 Про полеміки в літературі, 18·15 Спів (Бендер) у супр. фортепяну, 18·45 Лис (відч. з життя звірів), 19·00 Концерт гармоністів, 19·20 Актуальна гутірка, 19·30 Музика з гр. пл., 19·50, 19·56 Спорт. вістки, 20·00 З Краєзнавчого Т-ва, 20·05 Симф. концерт; Веч. денник, Як працюємо, 22·30 Рецитації поезій, 23·05 Танк. музика.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Доляр у Львові у приватних оборотах 5·28·30 зол.

У Варшаві були такі курси: Льондон 26·3,8 Париж 34·93·50, Берлін 213·20, Ціріх 171·70, Амстердам 357·95, Прага 22·13, Італія 45·23, Нюйорк кабель 5·29 7/8, Нюйорк чеки без трансакції.

Золото: Доляри 8·91—8·93, Франки фр. 34·30—34·60 Дукати 81·70—82·20, Корони 35·80—36·30, Рублі 45·50—46·30.

Срібло: Корони 0·30, рублі 1·20, фльорени 0·70.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" повідомляє, що в дні 28. листопада ц. р. кооперативам платив за:

	льоко Львів.
1 кг. масла десерового	2·40 зол.
1 л. молока	0·17 „
1 л. сметани	0·70 „
1 к. яєць	4·00—4·10 „

Пастеризоване молоко з доставою до дому у Львові 1 літра 25 сот.

Тенденція на масло, молоко і сметану сильна, на яйця вдержана.

Маслосоюз повідомляє, що від 28. листопада ц. р. не купує ніякої птиці аж до відкликання.

ОПОВІСТКИ.

Загальні Збори Українського Інституту для дівчат в Перемишлі відбудуться в суботу 8. XII. 1934 р. о год. 6. веч. в Перемишлі в концертовій салі Інституту. Порядок нарад: 1) Отворення Зборів. 2) Відчитання протоколу з поп. заг. зб. 3) Звіт з діяльности Виділу, а) секретарський, б) скарбника, в) господарський, г) управи гімназії. 7. Звіт контролюючої комісії. 5) Ухвалення буджетового преліммінаря. 6) Вибір 4-ох членів Виділу і 1 заступника. 7) Вибір 3-ох членів шконтролюючої комісії. 8. Внески і запити. Наскілько не явиться на збори приписане число членів Т-ва, загальні збори відбудуться тогож самого дня, також і з тим самим денним порядком о год. 6·30 веч. — За Виділ Др. Загайкевич, голова, Мр. Навроцький, секретар.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.